

Neofieten van Midden-Nederland

door

FLORISTENCLUB GELDERSE VALLEI

Bijgaand kaartje (*fig. 1*) geeft de 54 uurhokken aan, die door de Floristenclub Gelderse Vallei in de afgelopen jaren min of meer intensief zijn bekeken en floristisch geïnventariseerd. Natuurlijk (en ook gelukkig!) hebben deze 135000 hectaren hun floristische geheimen nog lang niet alle prijs gegeven: zelfs de „hushokken” leveren van jaar tot jaar nog wel wat nieuws op. De inventarisatie geeft op de duur interessante dingen te zien: de ene plant blijkt zeldzamer dan men denkt (*Briza media* L. in slechts 6 uurhokken), een andere algemener [*Lamium galeobdolon* (L.) L. in 11 uurhokken; zie ook p. 197 (MENNEMA, 1971)].

Verrassende dingen komen aan het licht wanneer we nagaan hoe diverse neofieten zich gedragen. Oudere neofieten laten we buiten beschouwing; van de

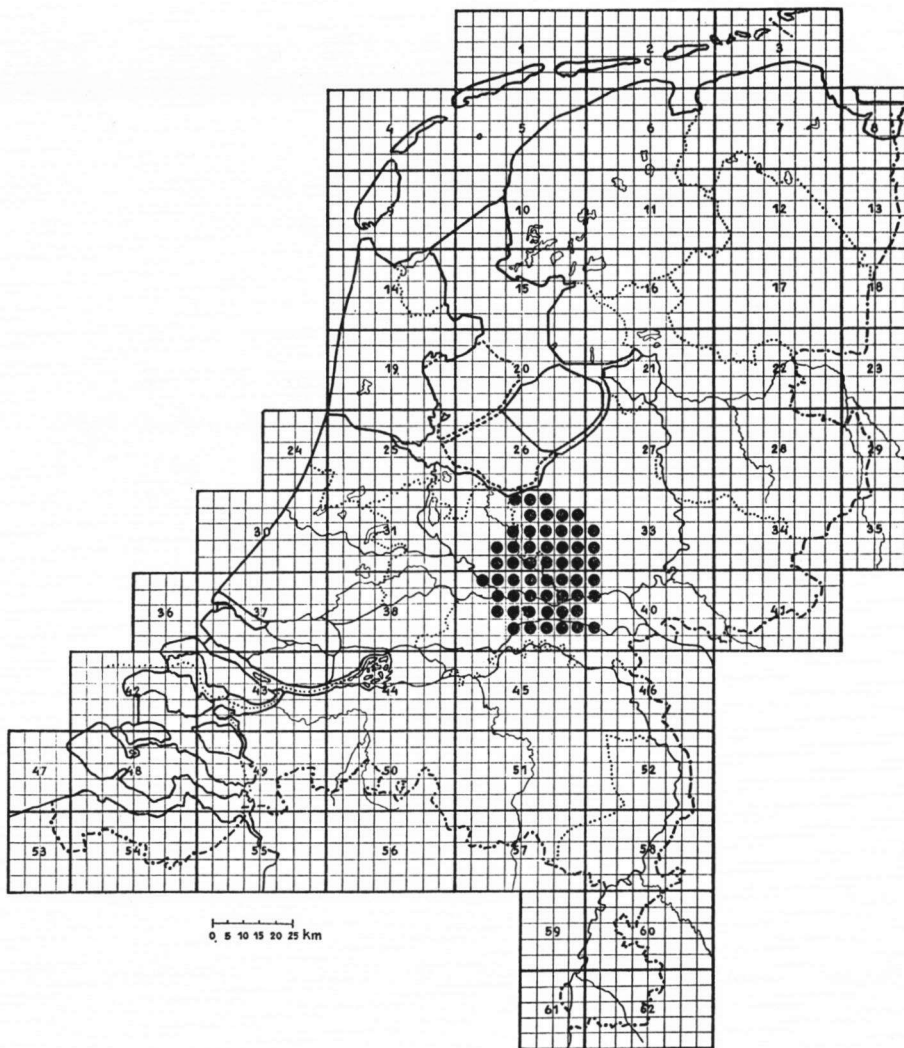

Fig. 1. De 54 uurhokken, die door de Floristenclub Gelderse Vallei zijn geïnventariseerd.

jongere neofieten breiden *Elodea nuttallii*, *Galinsoga ciliata*, *Impatiens parviflora*, die reeds algemeen zijn, zich nog uit. Onderstaande alfabetisch gerangschikte lijst zegt iets over neofieten van wat minder agressieve allure.

Gegevens voor dit artikel zijn bijeengebracht door: Drs. A. v. d. Beek (Lexmond), Drs. M. T. Jansen (Veenendaal), J. A. E. de Kleuver (Kesteren), Drs. G. Londo (Scherpenzeel), H. N. Leys (Ede), J. R. Marquart (Doorn), Dr. F. M. Muller (Ede), W. Vink (Veenendaal), Unio Rhenen 1963, Unio Stroe 1964.

1. *Ambrosia psilostachya* DC. — Fig. 2.

In het gebied, waar de Floristenclub Gelderse Vallei hoofdzakelijk haar werkterrein heeft, zijn tot nu toe 9 groeiplaatsen van *Ambrosia psilostachya* DC. bekend:

1. Stroe, weg naar Harskamp (32.28);
2. Harskamp, zijweg van de weg naar Stroe, bij de buurtschap Essen (32.38);
3. Lunteren, achter de molen bij de spoorlijn (32.47);
4. Lunteren, Mielweg, ± 200 m. van het eind (32.47);
5. Lunteren, Meulunterseweg, op de hoek van de Kattenbroekerweg (32.47);
6. Lunteren, Hogevalkseweg, bij de school (32.48);
7. Otterlo, wegberm (33.31);
8. Maarn, zandafgraving (32.53);
9. Dodewaard, zandige plek op noordelijke Waaloever (39.47).

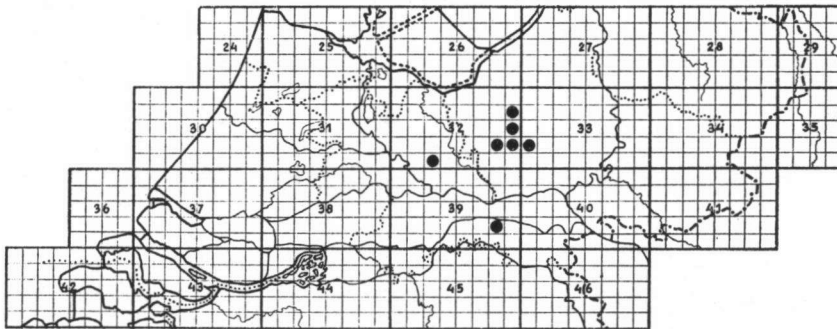

Fig. 2. De verspreiding van *Ambrosia psilostachya* DC. in Midden-Nederland.

Opvallend is, dat de eerste 7 groeiplaatsen in vijf aaneensluitende hokken gelegen zijn. Hierbij zijn enkele zeer grote, b.v. de vindplaatsen onder 2 genoemd. Deze is al vanaf 1953 bekend. Ook in Otterlo doet de plant het erg goed. De opvallendste groeiplaats is evenwel in Lunteren achter de molen. Vroeger was dit een stuifzandterrein, maar sinds een jaar of vijftien staan er een paar houtfabrieken. Langs de wegen en ook op het fabrieksterrein, zelfs aan de overkant van de spoorlijn, groeit *Ambrosia* in grote aantallen. Op de iets rijkere plaatsen, waar straatvuil terechtkomt, soms in dichte vegetaties van bijna een meter hoog! Enkele jaren geleden was deze groeiplaats veel kleiner en aan de overzijde van de spoorlijn groeide niets! Deze spectaculaire uitbreiding is welhaast onmogelijk alleen aan de groei van de wortelstokken te danken. Het is waarschijnlijker als oorzaak hiervan de zaadvorming aan te wijzen; in elk geval hadden de onder 5 genoemde planten in 1965 rijp zaad. Er is hiernaar nog geen onderzoek verricht, maar de planten bloeiden in 1970 half augustus al volop. Er was dus ook toen nog tijd genoeg voor rijping van het zaad.

Al met al is er reden genoeg om *Ambrosia*, althans op de West-Veluwe, als volledig ingeburgerd te beschouwen. Juist bij de eerste 7 groeiplaatsen gaat het immers om plaatsen, waar een adventieve invloed nauwelijks waarneembaar is. Het zijn alle droge, zandige wegbermen, waar de plant zich kennelijk volkomen thuis voelt. De laatste twee plaatsen mogen dan geen wegbermen zijn, ook daar groeit de plant op droge zandgrond. Hier is evenwel meer reden te denken aan

toevallige aanvoer: door resp. zandauto's en de rivier. Mogelijk kan zij zich toch ook hier handhaven.

Het lijkt wenselijk deze plant ook een Nederlandse naam te geven. Gezien de groeiplaats wordt voorgesteld haar *Zandambrosia* te noemen (A. v. d. B.).

2. *Aronia prunifolia* (Marsh.) Rehd.

Deze soort groeit talrijk in een elzenbroekbos te Renswoude (32.56). De plant handhaaft zich goed temidden van de inheemse flora en weet zich na kaalslag van de elzen door wortelopslag snel uit te breiden (M. T. J.).

3. *Bromus carinatus* Hook. & Arn. — Fig. 3.

Deze plant werd omstreeks 1945 bij Wageningen aangetroffen, is nadien in Wageningen algemeen geworden en heeft zich zo uitgebreid dat zij in 4 aaneengrenzende uurhokken te vinden is:

1. Renswoude (32.56).
2. Ede, ten N. en ten Z. van station Ede-Wageningen (39.17).
3. Wageningen-West (39.27).
4. Wageningen-Oost, Renkum en ook op de linker Rijnsoever tussen Opheusden en Randwijk (39.28)

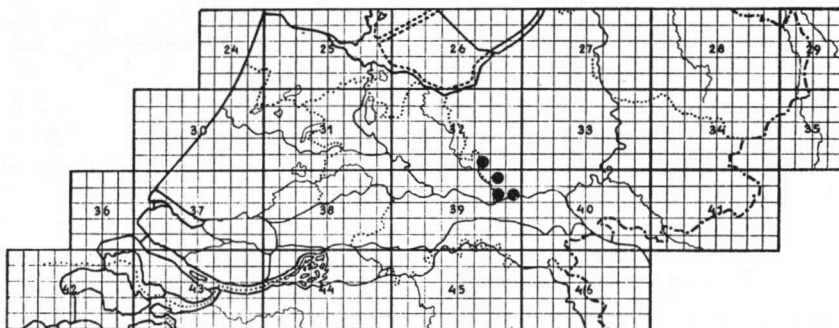

Fig. 3. De verspreiding van *Bromus carinatus* Hook. & Arn. in Midden-Nederland.

Wegbermen vormen de gewone standplaats. De soort verdient het, dunkt ons, om in alle Nederlandse flora's te worden opgenomen, liefst met de Nederlandse naam Gekielde dravik (M. T. J.).

4. *Fumaria boraei* Jord.

Fumaria boraei wordt in de laatste jaren vaak adventief aangetroffen langs wegen en spoorlijnen, op ruigten en dergelijke terreinen. De eerste vondst van deze soort in het hier beschreven gebied werd gedaan omstreeks 1950. De plant groeide als onkruid in een tuin te Veenendaal en was waarschijnlijk aangevoerd met planten van een kwekerij. In de volgende jaren werden een aantal grotere en kleinere vindplaatsen ontdekt. *F. boraei* komt in de volgende 7 uurhokken voor:

1. Amerongen, bosrand, 1954 (39.15);
2. Darthuizen, gem. Leersum, talrijk op kwekerij, 1963 (39.13);
3. Stroe, talrijk bij de spoorlijn, 1964 (32.28);
4. Maarn, talrijk in zandafgraving, 1965 (32.53);
5. Veenendaal, „Gat van Vonk“, 1966 (39.16);
6. Wageningen, bij de haven, 1967 (39.27);
7. Kesteren, bij de spoorlijn, 1969 (39.36).

Op de vindplaatsen Darthuizen, Stroe en Maarn maakt de plant de indruk volkomen te zijn ingeburgerd (J. A. E. de K.).

5. *Impatiens glandulifera* Royle.

Dit is, om een term van franstalige flora's te gebruiken, een „plante fugace”, die dan hier dan daar verschijnt en gemakkelijk weer verdwijnt. Tuinen blijven een bron van waaruit verwildering kan plaatsvinden en over het algemeen genomen wordt de plant talrijker. De soort werd in 14 uurhokken genoteerd (M. T. J.).

6. *Lathyrus latifolius* L.

Wanneer deze tuinplant zich ergens vestigt, kan zij zich goed handhaven. De soort werd genoteerd voor 4 uurhokken:

1. Leersum, verlaten en geëgaliseerde zandafgraving (39.14);
2. Amerongen, vegetatie van enkele m² aan bosrand nabij het Ameronger Berghuis (39.15);
3. Rhenen, terrein van kalkzandsteenfabriek (39.26);
4. Wegrand ten noorden van de Rijn nabij het Opeusdense Veer (39.37) (M.T.J.).

7. *Parthenocissus inserta* (A. Kerner) Fritsch.

De Nederlandse flora's noemen alleen *Parthenocissus quinquefolia* (L., als soort die soms verwilderd voorkomt. Ervaringen opgedaan bij inventarisatie gaven de overtuiging dat dit „soms verwilderd” zeker kon worden vervangen door „vaak verwilderd en geheel ingeburgerd”. De soort stond nl. genoteerd voor 14 van de 54 uurhokken met soms meer dan een vindplaats per uurhok en met enkele heel grote vegetaties.

Bij het doornemen van de Flora Europaea Deel II viel onlangs op, dat deze ook *P. inserta* vermeldt en juist deze soort noemt als „frequently naturalized”. Dit was aanleiding om gedroogd en levend materiaal nauwkeurig te bekijken. Het resultaat hiervan is geweest dat alle 6 van de 14 vindplaatsen die in korte tijd konden worden gecontroleerd, groeiplaatsen blijken te zijn van *Parthenocissus inserta*. Ook determinatie met M. L. Fernald — Gray's Manual of Botany leidde tot dezelfde conclusie. De soorten kunnen o.a. worden onderscheiden door de bouw van de bloeipluim:

P. quinquefolia — bloeipluim met hoofdas en zijtakken;

P. inserta — bloeipluim sterk dichotoom, dus zonder hoofdas.

Parthenocissus werd genoteerd in de volgende uurhokken (cursief geeft aan dat de plant tot *P. inserta* behoort):

32—47, 48, 53, 56, 57.

39—14, 15, 16, 17, 26, 27, 36, 44.

40—21.

Het is zeer wel mogelijk dat alle vondsten betrekking hebben op *P. inserta* en het zal interessant zijn na te gaan hoe dit hier en elders in het land is.

Weg- en bosranden, oude afgravingen, spoor- en dijkbermen zijn de gebruikelijke standplaatsen; over de grond kruipend breidt de plant zich snel uit, komt echter pas tot bloei wanneer hij via muur, struiken of hekwerk omhoog komt. Of de plant zich ook uitzaait, dan wel steeds afkomstig is van „Gartenauswurf”, is nog een open vraag (M. T. J.).

8. *Pentaglottis sempervirens* (L.) Tausch ex Bail.

Pentaglottis sempervirens is in deze eeuw een aantal malen, aanvankelijk vermeld onder de naam *Anchusa sempervirens* L., verwilderd maar ook wel adventief gevonden. Het betreft hoofdzakelijk verwilderde sierplanten op buitenplaatsen. In het hier beschreven gebied is deze soort, min of meer ingeburgerd, in 5 uurhokken aangetroffen. Alleen van de plant van Rhenen kan worden gezegd, dat deze adventief is.

1. Putten, Schovenhorst, talrijk verwilderd, sinds 1911 (32.27);
2. Rhenen, langs de Stationsweg, 1962 (39.26);
3. Bennekom, in totaal verwilderde tuin, 1964 (39.17);
4. Cothen, Rijnestein, talrijk verwilderd, 1965 (39.13);
5. Putten, Oldenaller, enkele planten verwilderd, 1968 (32.25) (J. A. E. de K.).

9. *Polygonum compactum* Hook. f.

Evenals de nos. 11, 12 en 13 weet deze soort zich in het wild goed te handhaven. Werd de plant tot nog toe slechts een paar maal van een stortterrein vermeld, op de volgende plaatsen bezet zij een meer blijvende standplaats:

1. Tussen het basalt van de oever van de verlegde Rijn aan de Noord-kant van het eiland van Maurik (39.24). Gevonden als kleine plant in 1967 bezette zij in september 1970 een oppervlak van 8 m².
2. Verspreide vegetatie van enkele vierkante meters in opgegeven zandafgraving te Leersum (39.14) (M.T.J.).

10. *Polygonum cuspidatum* Sieb. & Zucc. — Fig. 4.

Van deze plant zij alleen vermeld dat zij veel veel algemener voorkomt dan de Nederlandse flora's suggereren. Zij werd tot nog toe genoteerd in 29 uurhokken (M. T. J.).

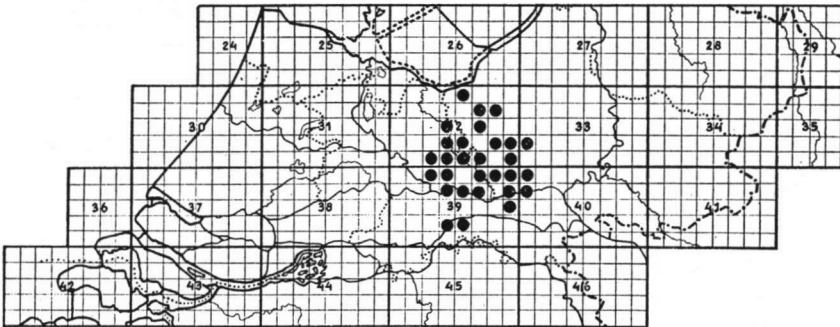

Fig. 4. De verspreiding van *Polygonum cuspidatum* Sieb. & Zucc. in Midden-Nederland.

11. *Polygonum polystachyum* Wallr. ex Meissn.

In tenminste vier, mogelijk zelfs vijf uurhokken in Midden-Nederland komt *Polygonum polystachyum* voor. Dit zijn:

1. Wolfheze, een kleine plek aan de wegrand bij de spoorbaan naar Ede (40.11);
2. Rhenen, een groeiplaats van enkele vierkante meters in de berm van de Veenendaalse weg (39.26);
3. Maarsbergen, op het landgoed Anderstein (32.54);
4. Doorn, op de Ruitenberg (32.53).

Vooral op de laatste vindplaats komt de plant massaal en op vele plaatsen in het hok voor. Mogelijk groeit de plant ook in het aangrenzende hok 39.13; indien niet, dan zal het niet lang meer duren, want de hokgrens is op enkele plaatsen reeds bereikt. Van de vindplaats op de Ruiterberg kan met zekerheid worden aangenomen, dat de soort hier al jaren geleden is aangeplant (J. R. M.).

12. *Polygonum sachalinense* F. W. Schmidt.

Deze soort is veel minder algemeen dan no. 10:

1. Remmerden bij Rhenen, rechter Rijnsoever (39.25);
2. Rhenen, bij het landgoed Remmerstein, talrijk en verspreid voorkomend (39.26);
3. Wolfheze, ten W. van het dorp en ten Z. van de spoorlijn; een zeer grote vegetatie (40.11) (M.T.J.).

13. *Potentilla intermedia* L. — Fig. 5.

De verspreiding van *Potentilla intermedia* lijkt in ons gebied veel op die van *Ambrosia psilostachya*. Ze is bekend van 6 groeiplaatsen op de Z.W.-Veluwe en ook weer van Maarn. De groeiplaatsen zijn:

1. Meulunteren, oude zandafgraving op de Goudsberg (32.47);
2. Wekerom, langs de rand van de oude vuilnisbelt van de gemeente Ede (32.48);
3. Ede, zandafgraving aan de Zonneoordlaan (32.57);
4. Driesprong, wegrand (32.58);
5. Op verspreide plaatsen rond het station Ede-Wageningen (39.17);
6. Ede, op terreintje ten zuiden van de spoorlijn naar Arnhem (39.18);
7. Maarn, zandafgraving (32.53).

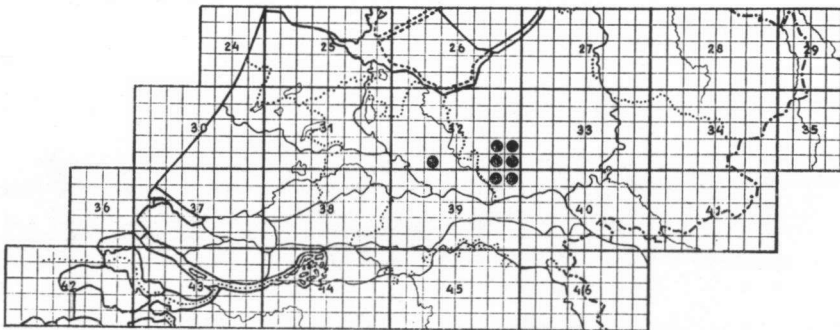

Fig. 5. De verspreiding van *Potentilla intermedia* L. in Midden-Nederland.

De plant groeit dus in zes aaneensluitende uurhokken. De groeiplaatsen tonen grote gelijkenis: licht gestoorde, droge zandgrond. Meestal is wèl duidelijk, dat ze oorspronkelijk op deze plaatsen is aangevoerd, maar de plant weet zich zeer goed te handhaven of zelfs uit te breiden. Dit spreekt temeer wanneer we erop letten, dat zij op enkele plaatsen samen met *P. norvegica* en *P. recta* werd gevonden. Deze laatste twee soorten waren evenwel spoedig verdwenen, terwijl *P. intermedia* zich handhaaft. Hoewel ze niet zo spectaculair is als *Ambrosia psilostachya* kunnen we *Potentilla intermedia* zeker wel als ingeburgerd beschouwen op de Z.W.-Veluwe (A. v. d. B.).

14. *Prunus cerasifera* Ehrh.

Dit is een plantesoort die bij boomkwekers veelal beter bekend is dan bij floristen. Het is namelijk een veel gebruikte pruimen-onderstam, in de boomkwekerij myrobalaan genoemd. De plant wordt licht over het hoofd gezien en verward met *P. spinosa*, *P. insititia*, enz.

Wie nog juist voor de bloeitijd van *Prunus spinosa* een bloeiende *Prunus* vindt, heeft waarschijnlijk met *P. cerasifera* te maken en kan dit door determinatie verifiëren. De soort werd, meestal in één enkel exemplaar, aangetroffen in 6 uurhokken:

1. Lunteren, in zandafgraving (32.47);
2. Elst (U.), in wegberm (39.15);
3. Ede, langs de spoorbaan (39.17);
- 4/5. Ten N., ten Z. en ten O. van de Grebbeberg (39.26, 27);
6. Kesteren, langs de spoorbaan (39.36) (M.T.J.).

15. *Rorippa austriaca* (Crantz) Bresser.

In het onderzochte gebied is deze plant alleen aangetroffen in de Waaluitervwaarden. Hier komen verscheidene vindplaatsen voor. De standplaatsen van *Rorippa austriaca* zijn droger dan die van *R. islandica* en *R. amphibia*.

De plant werd genoteerd voor de hokken 39.36, 46, 47, 48; te verwachten is, dat hij ook in de overige minder intensief doorzochte Waalhokken zal worden aangetroffen. Het feit dat de plant nog niet in de Rijnuitervwaarden werd gesignaleerd, is opvallend; dit geldt ook voor *Xanthium riparium* (zie aldaar) (M. T. J.).

16. *Sambucus racemosa* L. — Fig. 6.

Dit is geen neofiet voor Nederland, waarschijnlijk echter wel voor ons gebied. J. D. Kobus vermeldde aan het eind van de 19e eeuw in zijn Flora van Wageningen een plant van de Wageningse Berg en vroeg zich af of dit een wilde plant betrof.

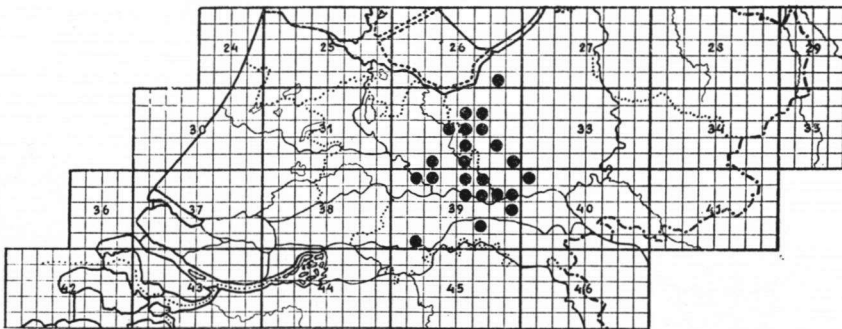

Fig. 6. De verspreiding van *Sambucus racemosa* L. in Midden-Nederland.

Thans is het een algemene plant, die in niet minder dan 21 uurhokken is aangetroffen. Aanvankelijk leek het dat het een soort was met Subcentreurop karakter wegens de vindplaatsen langs de zuidelijke Veluwe-rand en de Zuid-rand

van de Stichtse heuvels, maar zij tiert ook welig in het Gelderse district en zelfs hier en daar in het Fluviatiele district. Het talrijkst wordt zij gevonden in de hokken 39.26, Rhenen, op en om de Grebbeberg en 39.16, Veenendaal, Elzenbos bij natuurreservaat De Hel.

De oudste exemplaren (zeker 20 jaar oud) werden aangetroffen in hok 32.34 in een bosje bij het Vallerkanaal. Opvallend is het voorkomen nabij spreuwen-slaapplaatsen, waar ook bramen en andere besheesters steeds talrijk zijn (De Hel, Veenendaal, Breeschoter Plas bij Scherpenzeel in hok 32.45) (M. T. J.).

17. *Solidago canadensis* L.

Deze plant wordt nogal eens verwilderd aangetroffen en houdt dan heel goed stand. Zij is echter geen soort die grote verspreidingskansen heeft. Op plaatsen waar tuinafval gestort is, slaat de plant licht op, maar het lijkt niet dat zij zich door uitzaaiing verder verspreidt. De aanvoerbron wordt ook armer: de agressieve plant is niet geliefd bij tuinliefhebbers. De soort is opvallend veelvormig, men kan populaties aantreffen met bloeipluimen van 10 cm doorsnede en andere met bloeipluimen van wel 40 cm doorsnede. *S. canadensis* werd genoteerd voor 10 uurhokken:

32—47, 53, 55, 57.

39—14, 16, 44, 45, 47.

40—11 (M.T.J.).

18. *Solidago serotina* Ait. — Fig. 7.

Dit is in de laatste decennia een zeer algemene Nederlandse plant geworden. Onze flora's vermelden dat de plant vooral langs de grote rivieren is ingeburgerd, maar de restrictie „vooral langs de grote rivieren” kan thans zeker vervallen. De soort werd genoteerd voor niet minder dan 29 uurhokken, verspreid over zowel het Fluviatiele als het Gelderse district. In tegenstelling tot de vorige heeft deze soort goede uitbreidingsmogelijkheden: in de tuin en op door de stroom blootgespoelde of door vergraving blootgekomen uiterwaardgronden vindt men geregeld zaailingen (M. T. J.).

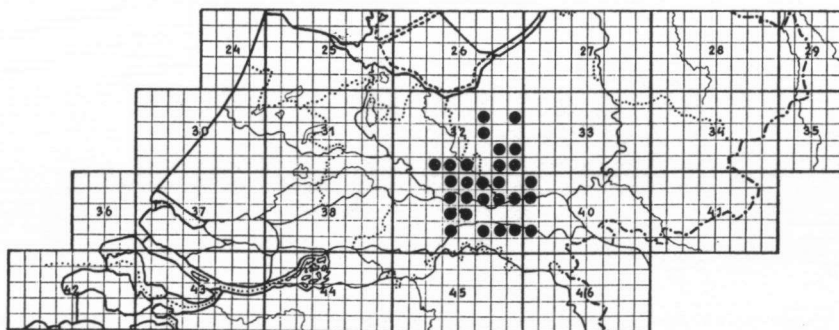

Fig. 7. De verspreiding van *Solidago serotina* Ait. in Midden-Nederland

19. *Stenactis strigosa* (Mühlenb. ex Willd.) DC.

Deze plant is in het beschreven gebied slechts in het Fluviaatiele district aangetroffen. Het optreden is vaak ephemer, zo werd de plant in de afgelopen jaren gevonden te Rhenen aan de Rijnsoever (39.26), te Dodewaard aan de Waalsoever (39.47), te Ochten idem (39.37).

Een grote vegetatie handhaaft zich al enkele jaren in uurhok 39.36 ten westen van het dorp Echteld op de Zuid-helling van de spoordijk nabij het viaduct in de weg Echteld-Tiel (M. T. J.).

20. *Xanthium riparium* Itz. & Hertsch. — Fig. 8.

De flora van HEUKELS-VAN OOSTSTROOM (1962) vermeldt in de eerste plaats *Xanthium spinosum* en *strumarium* en somt dan nog als adventieven *X. ambrosioides*, *echinatum*, *italicum*, *riparium* en *saccharatum* op. De beide eerstgenoemde soorten zijn ook als adventieven te beschouwen, waarbij *X. spinosum* vooral als wol-, maar ook als graanadventief optreedt.

X. strumarium is reeds in 1837 bij Dordrecht gevonden en komt ook nu nog zeer verspreid langs de Waal voor, meestal in een of enkele exemplaren: in 1969 troffen wij 15 exemplaren aan in 5 uurhokken langs deze rivier. Ook in de redelijk goede zomer van 1969 bloeide de plant pas laat, zodat pas half oktober voldoende rijpe vruchten werden aangetroffen om een determinatie mogelijk te maken; verscheidene planten waren toen nog geheel vegetatief. Het wil ons dan ook voorkomen, dat *X. strumarium* gewoonlijk geen rijpe vruchten krijgt en dus niet kan standhouden, doch voor zijn voorkomen langs de Nederlandse rivieren afhankelijk is van aanvoer van vruchten van stroomopwaarts.

De Nederlandse flora's zullen o.i. in de toekomst meer aandacht moeten schenken aan een derde soort, die we met ROTHMALER (1966) hebben kunnen determineren als *X. riparium* Itz. & Hertsch. Deze soort komt in Midden-Europa voor aan de oevers van Elbe, Oder, Weichsel en zijrivieren en is in dit gebied het eerst gevonden in 1830. Verwante, doch niet identieke soorten groeien in Noord-Amerika. WIDDER (1923, 1925) stelt, dat de soort in Europa is ontstaan. De Noordamerikaanse *X. saccharatum* staat het dichtste bij *riparium* en zou stamouder kunnen zijn.

Bij bestudering van het Nederlandse materiaal van *Xanthium* in het Rijks-herbarium bleken de niet tot *X. spinosum* behorende exemplaren grotendeels te behoren tot *X. riparium* en *strumarium*; slechts vier exemplaren weken dermate af, dat wij ze tot aan *X. riparium* verwante soorten willen rekenen.

X. riparium is kennelijk als adventief begonnen: 1913 Wormerveer, 1921 Amsterdam, 1930 Wormerveer. In latere jaren is de soort wederom verzameld in Wormerveer en verder op het stortterrein te Wartena (Fr.) en in Rotterdam. De zegetocht van deze soort als neofiet begint echter in 1959: herbariummateriaal van Dodewaard en in de herfst van dat jaar verscheidene afgestorven planten met vruchten bij Boven-Leeuwen. Dan volgen in 1965 exemplaren van het Helle-gatsplein in het Haringvliet en bij Millingen aan de Waal. In 1969 is er een explosie langs de oevers van de Waal, nl. van Oost naar West gaande: Ewijksewaard 100 ex. (in 1967 en 1968 resp. één en 20 ex.), Atoomcentrale bij Hien 50 ex., Winsensewaard 300 ex., waard bij Boven-Leeuwen 2000 ex. Geliefde standplaatsen zijn zowel door de mens vergraven als door de rivier omgewoelde zandige terrei-

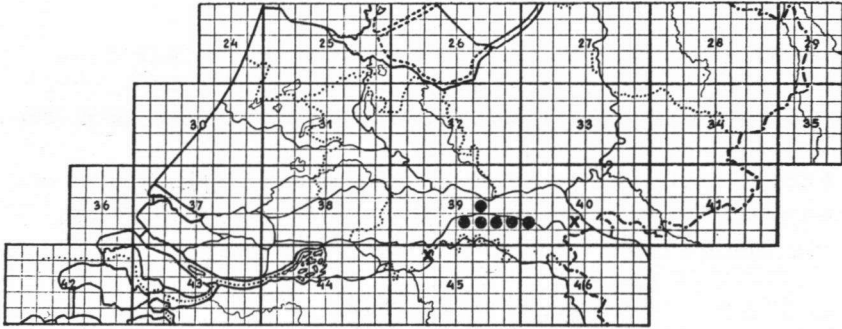

Fig. 8. De verspreiding van *Xanthium riparium* Itz. & Hertsch. in Midden-Nederland.

nen. In 1970 werd *X. riparium* nog verder stroomafwaarts aan de Waal gesignaleerd bij Heesselt. Het aantal ex. bij Boven-Leeuwen was nu gestegen tot 10.000 à 20.000.

X. riparium heeft van half augustus af rijpe vruchten, in tegenstelling tot *X. strumarium*. Eerstgenoemde soort heeft zich thans langs de Waal wel blijvend gevestigd. Er is een parallel met de vestiging van *Cuscuta lupuliformis*, die zich eveneens van de rivieren van Midden-Duitsland af via de Rijn in ons land heeft gevestigd.

Ervaring in het veld heeft geleerd om ook vegetatief *X. riparium* van *X. strumarium* te onderscheiden:

X. riparium

B l a d enigszins geelgroen, met wigvormige tot licht hartvormige voet.

S t e n g e l met rode, ca. 3 mm lange lengtestrepen.

Rijpe vruchten dicht bestekeld, 2 cm lang; stekels onderaan ruig afstaand behaard.

X. strumarium

B l a d donker-, haast blauwgroen, met sterk hartvormige voet.

S t e n g e l bovenaan meestal egaal violet aangelopen.

Rijpe vruchten onderaan ijl, naar boven dichter bestekeld, 1,5 cm lang, stekels kaal.

Door de vestiging van *X. riparium* is de Nederlandse naam voor *X. strumarium*, Ongedoornde stekelnoot, achterhaald. Ons voorstel is om *X. strumarium* voortaan aan te duiden als Late stekelnoot en *X. riparium* als Oeverstekelnoot (F. M. M.).

Literatuur

- HEUKELS-VAN OOSTSTROOM (bew. S. J. van Ooststroom), 1962. Flora van Nederland, 15e druk. Groningen.
- MENNEMA, J., 1971. *Lamium galeobdolon* (L.) L. in Nederland. *Gorteria* 5(7/10), p. 193—198.
- WIDDER, F. S., 1923. Die Arten der Gattung *Xanthium*. Fedde's Repertorium, Beih. Band 20, p. 1—222.
- ROTHMALER, W., 1966. Exkursionsflora. Berlin.
- , 1925. Übersicht über die bisher in Europa beobachteten *Xanthium*-Arten und Bastarde. Fedde's Repertorium 44(1), p. 273—305.

Summary

An annotated list of twenty neophytes is given and their distribution in the central part of the Netherlands is discussed.